

Videnskabernes Selskab

Bogen

Skrifter, som udi det Kiøbenhavnske Selskab af Lærdoms og Videnskabers Elskere ere fremlagte og oplæste i Aarene 1743 og 1744. Første Deel. Kjøbenhavn, udi det Kongelig Waysenshusets Bogtrykkerie og paa dets Forlag trykt af Gottmann Friedrich Kisel. Aar 1745.

Haderslev Katedralskole er så gammel, at den i sit bibliotek stadigvæk rummer årtiers – ja, faktisk: århundreders – årgange af prestigøse og voluminøse udgivelser fra offentlige, såkaldt **lærde selskaber**. Begrundelsen var og er naturligvis, at den slags skrifter bør og skal forefindes på lærde skoler for at sikre et tidssvarende og bredt favnende fagligt grundlag.

Et af disse selskaber er **Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab**, hvis oprettelse daterer sig til **13. november 1742**, og som stadig eksisterer i bedste velgående den dag i dag. Selskabets formål var og er, at dets medlemmer – førende forskere fra ind- og udland – mødes til sammenkomster og konferencer og her fremlægger resultaterne af deres forskning: De såkaldte "meddelelser".

Disse "meddelelser" præsenteres dels i form af **foredrag**, dels - og det er her skolens bibliotek kommer ind i billedet - i form af **publikationer**, der i overensstemmelse med selskabets ideelle formål breder ud i samfundet til gavn for alle. Gennem årene er det blevet til en anseelig mængde videnskabelig litteratur af nogle af de fremmeste forskere i nyere dansk videnskabshistorie.

Det er denne samling, der stadig er at finde – ganske vist ikke komplet – på skolens bibliotek. Den fylder adskillige hyldemeter!

Forfatteren

Det berømteste enkeltbind af Det Kongelige Selskabs meddelelser er naturligvis det første, omhandlende selskabets første videnskabelige projekter for de Herrens år **1743** og **1744**. Der er mestendels tale om **historiske og sprogvidenskabelige** emner – selv om **naturvidenskaben** ikke mange år senere kom til at fylde væsentligt mere.

1748).

I forordet, en slags programklæring, har **Hans Gram** vejet hvert ord på en guldvægt. Selskabets formål var tredelt: Først og fremmest skulle det styrke **Danmarks internationale omdømme**. Dernæst skulle det beskæftige sig med emner, der var **til gavn for samfundet**. Og endelig skulle det bidrage til at **fremme "videnskabernes reputation"**: Nye forskningsresultater skulle lægges frem i al offentlighed og diskuteres, kommende projekter skulle fastlægges, nye "meddelelser", der skulle udgives og trykkes i selskabets nye skriftserie, skulle besluttes.

Det drejede sig med andre ord om nøjagtigt det samme, som når vi i dag taler om uddannelse og forskning som nogle af de vigtigste forudsætninger for et samfunds vækst, velstand og velfærd.

Men lige akkurat i det første bind er det forordet, "**fortalen**", der tiltrækker sig størst opmærksomhed. Det er skrevet af selskabets faglige ankermand og initiativtager, den kgl. hofhistoriograf, gehejmearkivar og meget mere, **Hans Gram** (1685-

Baggrunden

Begrebet "videnskab" er svært at få styr på: Skal det f.eks. handle om noget, man allerede ved noget om? Eller må forskeren godt **gå sine egne veje** uden at ane, hvor det bærer hen, såkaldt "grundforskning"? Skal videnskaben være "nyttig"? Skal man kunne **bruge den til noget**? Skal der kunne tjenes penge på den? Og hvem skal i givet fald afgøre, hvad samfundet skal poste i de projekter, forskerne sidder og "roder" med?

En ting er sikker: Skal noget kunne kaldes "videnskab", skal det kunne stå for en nøjere prøvelse. En fysiker skal f.eks. have sine eksperimenter bedømt af andre fysikere. Og det skal ske efter nøje bestemte og af alle anerkendte kriterier.

Hele denne problematik dannede baggrund for oprettelsen af **Det Kongelige Videnskabernes Selskab**. Når det kaldtes "kongeligt", var det selvfølgelig fordi den enevældige konge **Christian VI**, (1730-1746), stod bag. Han var – måske mere end de fleste – optaget af at fremme uddannelse og forskning i sine riger og lande.

Tanken var dog på ingen måde ny, men havde floureret over det meste af Europa siden renæssansens dage i **1500-tallet**. Alligevel blev det danske Videnskabernes Selskab startskuddet til en lang og glørværdig linje i netop Danmarkshistorien. Helt frem til nutiden har selskabet **støttet nogle af de berømteste navne indenfor dansk og international forskning**: Folk som **H. C. Ørsted**, der var selskabets generalsekretær fra **1815** til **1851**. **Niels Bohr**, selskabets præsident **1939-1962**. **Albert Einstein**, **Charles Darwin**, **Stephen Hawking** og flere andre, der alle har optrådt som foredragsholder i og/eller været medlem af selskabet.